

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za vsako vrsto z navadnimi črkami 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Dolenjska revščina in bremena.

II.

Dolgovi so največja bremena. Brez dolgov ni sicer nobena država, nobena dežela, nobena pokrajina. Tudi Dolenjska ima veliko vknjiženih (intabuliranih) dolgov. G. dr. Vošnjak prinaša v zadnjič omenjenem spisu tudi o dolenjskih dolgovih zanimive podatke. Po vsem Kranjskem je bilo l. 1882. vknjiženih dolgov čez 65 milijonov gold. Ta denar je bil vknjižen na 54.600 gruntnih posestnikov. Najboljše stojé gruntni posestniki v ljubljanski okolici, kjer je brez vknjiženih dolgov 738 celih gruntov, 1060 polgruntov, 1636 četrtin in 666 tretjinogruntarjev, sploh pa 15 453 davkoplačevalcev, torej več, kakor na vsem ostalem Kranjskem, kajti tudi Gorenjska je precej zadolžena. Na Dolenjskem, t. j. pri sodnijah, ki spadajo pod okrožno sodišče novomeško, je vseh vknjiženih dolgov čez 20 milijonov, največ v črnomaljskem sodnijskem okraji, namreč okoli 3.200.000 gold., kjer je največja beda; najmanj pa v radeškem okraji, okoli 800.000 gold. menda radi tega, ker je mali ta okraj. Z najnižimi obresti so dolgovi vknjiženi v mokronoškem okraji, nikjer čez 5 procentov. Z najvišjimi odstotki so pa dolgovi vknjiženi pri

krški sodniji, kjer se plačuje od svote 14.678 goldinarjev čez 12%.

V letih 1880, 81, 82 se je bilo na Dolenjskem 661 zemljišč po javni dražbi za slabega pol milijona gld. prodalo; cenjena so bila pa za kacic 100.000 gold. več in upniki so izgubili skoro 300.000 gold. Največ je bilo v Metliki prodanih zemljišč, l. 1881—114; pa tu so tudi upniki največ izgubili, namreč 57.000 gold. Najmanj so pa v istem letu upniki v Žužemberku zgubili, samo 769 goldinarjev.

Celih gruntov brez vknjiženih dolgov je bilo l. 1884 največ v kočevskem sodnijskem okraji, namreč 333, najmanj pa v veliko-laškem, namreč samo 2. Nijednega čisto nič ne zadolženega celega grunta pa ni bilo v nekaterih okrajih. Morebiti so ti-le okraji: Krško, Kostanjevica, Metlika, Radeče, Ribnica, Žužemberk, Zatičina, pri katerih Vošnjakov izkaz nima nikakoršnih števil pri tistih rubrikah, ki kažejo nezadolžene cele-gruntarje. Tričetrtgruntarji stojé najboljše v mokronoškem okraji, kjer je 141 brez vknjiženih dolgov, pa tudi polgruntarjev je ondi 258 brez dolgov (največ na Dolenjskem). Vzroki dolgovom so razni. Črnomeljski okraj je v marsikaterem obziru na najslabšem. Zato pa pripoveduje knjiga o črnomaljskem okraji, da je ondi ljudstvo večkrat prav potratno v jedi

Podlistek.

Katoliški misijoni.

(Dalje.)

Povedali smo vam nekoliko, kako se trudijo katoliški misijonarji v vzhodnej in južnej Aziji, da bi razširili Jezusovo vero in s tem pravo omiko med tamošnjimi prebivalci. Govorili bomo pač še o teh pa tudi o družih krajih, ktere rosí pot za izveličanje vnetih mož katoliških. Najprej vendar vas hočemo nekoliko seznaniti z onim delom sveta, ki je v tem oziru najbolj žalosten, z deželami, v kterih prebivajo nesrečni črnici — zamorci: z vročo Afriko.

Afrika je nekaj več kakor štirikrat tolika kakor naša Evropa, naših Avstrij pa bi iz nje

lahko napravil 48. Leži južno od nas vsa v vročem podnebjú: nad veliko večino njenega površja žge solnce človeka naravnost navpik, zato se tudi Evropejec ondotnemu podnebjú ne privadi lahko; večinoma zboli v kratkem času ter umre. Prebivalcev ima nekako 206 milijonov, ki so največ zamorci, ali med vsemi temi je komaj 2 milijona in sedem sto tisoč katoličanov. Koliko dela tedaj še za misijonarje, predenj bodo spreobrnilí še unih več kakor 200 milijonov!

Ali bralec, delo je doli težavniše kakor kje drugod. Prvič sem ti vže povedal, da je vročina za nas neznosna; zato naše misijonarje le prehitro kosi smrt. Dokler ne bodemo imeli dovolj domačih, afrikanskih misijonarjev, se ne bode moglo doseči veliko. Drugič so pa črni zamorci, potomci hudobnega Kama, sina Noetovega, kakor bi bili pre-

in pijači, da pri pirovanji ob ženitvah pojé po 2 vola, po 20 puranov, po dvoje telet, mnogo rac in piščet, po 20 vaganov pšenice in da popije po 30 veder vina in še več. Ljudstvo dela ondi torej tako, kakor da bi brez davka in priklad bilo. In vendar izvemo iz dr. Vošnjakove knjige, da v okrajih Črnomelj in Rateče so tako velike priklade, da presežajo celo prvotni davek, ki itak že ni majhen.

Zemljiški davek in priklade so bile na Dolenjskem l. 1883 tako razdeljene: Največ zemljiškega davka brez priklad je bilo v davčnem okraju novomeškem, namreč 35.616 gold., najmanj pa v veliko-laškem okraju, 9453 gold. Zato so pa bile tudi priklade za zemljiški, zemljiško-razbremenbni in šolski zaklad v novomeškem okraju največje, v veliko-laškem najmanjše. Priklade za okrajne ceste so znašale največ v Krškem okraju, namreč 6868 gold., najmanj pa v radeškem okraju, 1766 gold. Priklade za občinske potrebe so bile v črnomaljskem okraju največje in so znašale 10.919 gold., v žužemperškem okraju pa najmanjše, kjer so znašale samo 272 gold. Sploh se je pa l. 1883 vsega davka skupaj plačalo največ v novomeškem okraju, namreč 60.884 gold., najmanj pa v Žužemperškem okraju, namreč 16.379.

Kratko potovanje.

(Dalje.)

V sedmem listu sem obljubil, da bodem morda popisal, kakošen prepir je bil v necem kraju na Gorenjskem zaradi paše pred nekako trideset leti. Janez, moj tovariš na popotovanju pravi, naj to storim ter povem tako, kakor se je govorilo tisti večer na domu mojega brata. Naj bode, poskusil bom, ker sem prepričan, da boste radi brali — in vsaj nekteri se tudi ravnali po naukih, ktere boste lahko posneli iz teh vrstic.

kleti — bolj hudobni, bolj vdani različnim pregreham, ki branijo sprejeti krščanstvo, kakor kteri drugi ljudje na zemlji; so res pravi sprideni divjaki.

A tudi tacih zaprek se ne ustraši katoliški misijonar: veliko število srčnih mož in tudi gorečih devic dela sedaj v teh pekočih krajih zlasti zadnjih 30, 40 let. Eden prvih je bil, preljubi Dolenjci, vaš rojak Ignacij Knoblehar iz Škocijana, kterega je le prezgodaj umorila Afrikanška vročina.

Vendar poglejmo Afriko in njene misijone vsaj površno, pozneje bodemo morda od tega ali onega povedali še kaj več.

Ako se popelješ iz Trsta z ladijo mimo Dalmacije in Italije naravnost proti jugu, prideš do severne afrikanske obali (brega). Na desno in levo se razprostirajo pred teboj neizmerne dežele sega-

Oče Grogé, je djal Janez, poprej ste trdili, da ste nekđaj pasli, pa imeli malo živine in da je bila ta slaba in kumerna; sedaj pa, da ne pasete več, pa imate tako lepo kakor sem videl. Meni to ne gre v glavo. Da se z rezanico veliko stori, sem videl, ali da bi paše ne bilo treba, tega pa ne previdim, koliko vendar dobé naša dolensjska goveda po „gmajni in po gozdih!“

„Ravno tako govoriš“ odvrnejo Grogé, „kakor sem takrat govoril jaz; — kaj ne sosedje, ti mladi Rbežnik, mi boš pa vedel to najbolj povedati! Pa sedaj mislim čisto drugače — in vi možje ravno tako.“

Oče to pa to,“ še sedaj dobro vem, kako ste me pred 29 ali 30 leti grozovito stresli za ušesa — in takrat ste bili še močni! — ker sem vam zapodil živino iz našega gojzda, ko oče nikakor niso pustili tamo pasti,“ djal je Rbežnik.

„Pa pokojni Marin, oče ali še veste, kako sta mene drvila“ djal je drugi, „ko sem rekel, da vama bom kravo odgnal, če jo dobim v svojem delu!“ — „In kako grozno je klel, kako razbijal ranjki Urban, Bog mu daj dobro, ko mu je Jurežev Jakec res volje odgnal in v hlev zaprl,“ hiti tretji sosed, kako sta njegova sinova zato pretepla našega poštenega sosedu.

„Možje,“ reko na tó resno stari Grogé, „pustimo, kar je bilo je bilo. Neumni smo bili nekteri ali sedaj smo vsi enih misli, kaj ne da sosedje?“ „Oče, res je tako!“ — „Zato pravim pustimo! Kaj bi djal naš dolensjski prijatelj, ki nam je prinesel tako dobro vinsko kapljico. — Raje mu jaz nekoliko razložim ob kratkem, kako je prišlo do prepira in kako se je polegel nam vsem v velik dobiček.“ — „Prav tako, oče vi ste najstareji, vi govorite“ pravijo vsi z enim glasom.

„Veste-li dolensjski prijatelj, od kod je prišlo, da smo se jeli prepirati zaradi paše?“ prašajo Grogé. —

joče daleč doli v jug; zovemo jih severna Afrika. Obrnimo se najprej na levo proti vzhodu. Tu je Egipt, spodnji in zgornji ob velikej reki Nil. Razdeljuje se vsa dežela v štiri posebne misijonske pokrajine, v kterih delajo jezuiti, frančiškani in pa francoski misijonarji iz Lijona. Ves Egipt ima nekako 82,000 katoličanov. — Od Egipta gremo ob morju nazaj proti zahodu. Todi vidimo dežele Tripolis, Tunis, Algier in Maroko ob morju — južno od teh pa se razteza globoko doli proti ravniku velikanska puščava Sahara z redkimi prebivalci. Vse te velikanske dežele imajo blizo 16 milijonov prebivalcev, med njimi samo 415 tisoč katoličanov ali med temi je velika večina Evropejcev, ki so se ondi naselili — največ jih je v Algieru, ki je francosko posestvo. Trudijo se todi po Algieru francoski misijonarji, drugod

„Kako bi vedel, povejte vendar“ dé Janez.

„V starih časih, ko sem bil jaz še mlad, smo bili kmetje vsi teh misli, da je za živino najboljši — paša. Ali naš sosed, ranjki Srakar, je imel na Gorenjskem brata fajmoštra. Ta mu je pošiljal „kmetijske Novice,“ ktere je začel v Ljubljani izdajati nekov Blajvajs. Sosedje smo jih kaj radi poslušali; zato smo hodili redoma ob nedeljah popoldne k njemu, da nam je iz njih bral kaj novega. Posebno veliko pa smo izvedeli iz teh „Novic“ kmetijskih novic in naukov. Marsikaj nam je bilo všeč, o drugem smo pa tudi djali nekteri da to ni nič.“ —

„Janez,“ sem segel jaz v besedo, „ali ni sedaj ravno taka na Dolenjskem z „Dolenjskimi Novicami?“ — tudi tu pravijo nekteri, da ni nič, kar Novice govore o kmetijstvu!“ —

„Veliko so pisale Novice takrat zoper pašo po gozdih, zoper „gmajne“ itd. Meni in nekterim drugim to nikakor ni šlo v glavo — Srakar pa, naj v miru počiva pametni mož! in veliko soseščanov, so bili za to, da se paša odpravi, gmajna pa razdeli. Šli so k gosposki, ki jim je šla precej na roko. Mi smo se ustavljali, najhujši pa smo bili jaz, Marin pa Urban; začeli smo pravdo, ali opravili nismo nič. Svet se je razdelil in prišla je ostra zapoved, da nihče več ne sme pasti po tujem. Srakar in njegovi prijatelji so poskakovali od veselja, ter precej dali oklicati, da ne puste nobenega repa več v svoje gozde.

Naš stari čednik je jokal, ker je bil sedaj nepotreben, mi ki smo pravdo zgubili smo pa kleli, trdili, da sedaj je vsega konec, da ne bomo mogli več živine rediti, ne davka plačevati. Še več, grozili smo, da se ne vdamo — in res smo siloma gonili v tujo pašo. Od todi je prišlo do preprirov, pretefov, sovražtva — kakor ste prej slišali. Kako smo bili nespametni! Kajti spoznali smo kmalu,

kapucini in frančiškani, da pridobé novih ovac za hlev Gospodov.

Tako smo prišli ob morske obali nasproti Evrope do velikanskega atlantiškega morja, ki loči Evropo in Afriko od Amerike. Obrnimo se proti jugu ter idimo ob morju dalje. Tu imamo pred seboj nepregledno velike zahodnje afrikanske dežele: zgornja in dolnja Quineja. Začeli so tu oznanovati Kristusa leta 1842 ter so bile vse dežele le en sam apostolski vikarijat. Dandanes pa so razdeljene v deset misijonskih pokrajin, kterih pa ne bodemo naštevati po imenu. Raztezajo se nad in pod ravnikom ob morske obali, toraj v najbolj vročem kraju afrikanskem; prostor kterega zavzemajo je večji, kakor vsa Evropa, katoličanov je menda nekaj čez eden milijon. Poté se po teh vročih krajih francoski pa tudi španjski

koliko nam je paša škodovala, — ker živine smo imeli v kratkem več in lepše kakor prej. Sosedje ali mar ni tako?“ — „Da, tako je oče!“

(Dalje sledi.)

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Vsacih 14 dni hočete kaj novega zvedeti. Za pisalca je to sitna reč; včasih bi se najraje v prst ugriznil, ko mi je pisati „novice“. Ali nekaj mora biti, torej poskusimo. — Iz domače dežele vam skoraj ne vemo povedati družega, kakor da družba sv. Cirila in Metoda v mnogih krajih prav pridno dela — le mi Dolenjci menda dremljemo. **Ljubljanski škof** so zadnje dni birmovali po Notranjskem ter bili po vseh krajih kaj slovesno sprejemani. To je pač očiten dokaz, da je slovensko ljudstvo res vdano katoliški cerkvi.

Oržavni zbor je dovršil postavo, po kterej se bode kmetu davek odpisal, ako mu je sadeže pokončala kakova vremenska nezgoda. Zadnje dneve pa je obravnaval prekoristno postavo, po kterej bodo dobivali podporo delavci, ki se ponesrečijo v fabrikah. Plačevali bodo zato eden del delavci sami, devet delov pa fabrikantje.

Ogri so grozno vroče krvi in sami v vse kar zaljubljeni. Leta 1849 so se uprli našemu cesarju. V tej vojski je pal med družimi tudi naš zvesti general Henzi v Budimu. General Janski je z drugimi častniki na dan obletnice okinčal njegov grob — to je pa mažarje grozno razdražilo — strašno so rogovilili in nespodobnosti počenjali po Budapesti. Toraj pri njih se ne smejo častiti možjé, ki so prelili kri za presvitlega cesarja! —

V **Bosni** so roparji umorili in oropali našega slovenskega misijonarja g. Valentina Lah-a.

misijonarji ter poskušajo od morja vedno globeje v deželo prodirati, da bi usmiljenja vredne črnice priučili dela in poštenega življenja. Pomagajo jim pri tem prav pridno tudi različne francoske nune, ki podučujejo v šolah.

Južna Afrika. Ko smo prehodili prej imenovane grozno velike dežele, smo hodili ravno pod solncem, ali glej, nekaj časa vže se čudimo: solnce nam sveti od severa, senca naša pada proti jugu; tedaj ravno narobe kakor pri nas doma. Prišli smo tako do reke Oranje: še vedno je vročina grozno huda, a laglje se vendar prebije kakor je bilo to doslej. Tu se začenja oni del Afrike, kteremu pravimo: Južna Afrika. Ta južni konec Afrike imajo Angleži v posesti, zove se kapska dežela. Razdeljena je v tri misijonske okrajine: vzhodnja, zahodnja in srednja kapska pokrajina.

Kaj je novega po širokem svetu?

Italija — Laško je res nesrečna dežela. Kolera je davila ondi že prejšnja leta — a tudi sedaj noče ponehati; dan na dan jih vedno nekaj zboli in umre. Priklatila se je ta morilka že prav do naših mej — v Vidmu blizu Gorice je nektere zgrabila. — V južnej Italiji na otoku Siciliji pa se je odprl ognjenik (gora) Etna, ki strašansko bljuje iz sebe ogenj, pepel in raztopljene, goreče rude. Ta vroča tekočina — pravi se jej lava — se grozno hitro razliva z gore v dolino ter vse pokončava. Ljudje beže kamor morejo.

Španska kraljica, vdova Kristina je vendar dobila sina (kralj je umrl pred malo meseci). Dali so mu ime Alfonz XIII. ter so ga precej oklicali za kralja. Dokler ne dorase bode vladala mati vdova.

Ruski car Aleksander III. je bival dalj časa v Livadiji na bregu Črnega morja, kamor so potovali od vseh strani možje, ki imajo v roki vajete, s katerimi se svet vlada. Sedaj je prišel v veliko mesto Moskvo. Sprejeli so ga kaj slovesno. Mestni načelnik ga je ogovoril ter djal med družimi, da Rusi trdno upajo, da se bode zopet zasvetil v Carigradu, poglavitem turškem mestu krščanski križ; to se pravi, da se bode Rus vojskoval s Turkom ter ga pognal v Azijo. Bog vedi, kaj nam prineso bližnja leta.

Med **Grki** in **Turki** vendar vsaj sedaj še ne bode boja. Oboji so začeli odlagati orožje ter vojsko pošiljati domov. K temu so jih pač prisilile vele-vlasti evropske s svojim brodom, ki je obkolilo grške dežele.

V **Bulgariji** so se nekteri hudobneži zarotili zoper kneza Aleksandra. Bil je vseh skupaj 38 mož. Hoteli so kneza vjeti živega; ako bi to ne bilo mogoče, pa ga ubiti na potu med Altosom in Burgasom. Zaroto je nekdo izdal; tako je knez rešen, hudobneže pa so zgrabili. — Južnja Bul-

Od todi se obrnemo vzhodno zopet proti severju in imamo veliko deželo Natal in Transvaal, ki ima do 2 milijona prebivalcev. Sedaj gremo zopet dalje in pridemo do kraja, kjer se razliva velikanska reka Sambesi v Indiško morje. Ob tej reki proti notranjej Afriki se razprostirata dve zamorski kraljestvi, ki se imenujeta Matebele in pa Marutse-Mambunda. Obedve ste le ena misijonska pokrajina, ki se imenuje Sambesi. Severno od teh dežela se raztega ob morju dežela Mosambik. Vse te velike pokrajine imenujemo „južna Afrika.“ Z velikim trudom delajo ondi jezuiti, oblati, drugi holandski in francoski misijonarji. Naselili so se pa tukaj zadnji čas tudi trapisti. Ti imajo namen z lastnim zgledom zamorce učiti polje obdelovati, da jih tako pridobé za delavno življenje — in potem za pravo vero.

garija je imela volitve za državni zbor, v katerem pridejo sedaj prvič skupaj poslanci iz združene severne in južne Bulgarije. Izvršile so se volitve za kneza prav dobro — le v mestu Jeni-Zagri so se pri volitvah zgrabili volilci z vojaki. Eden častnik in nekaj meščanov je bilo ubitih.

Sosedna **Rumunija** noče z našo vlado ponc-viti colne zveze t. j. odslej dalje bode na meji poberala od našega blaga, ki tje doli pride, kolikor bode hotela, nasproti pa tudi naša država vzela, kolikor jej bo ljubo, od njega, ako ga bode hotela Rumunija prodati v našem cesarstvu.

Gospodarske stvari.

Poduk našemu kmetu.

** Zboljšuj zemljo s pridnim globokim oranjem in kopanjem ter zadostim gnojenjem. Globoko orati in pridno rahljati je treba posebno ilovnato ali težko zemljo. Takošno je dobro že v jeseni preorati za bodočo spomladansko setev, da jo čez zimo sréž in mraz razdrobita. Tako preorana zemlja se preminja v rodovitno, taki ne škoduje mnogi dež, ni suša, ker je rahla, vodo popija na dnó in tako dalje časa vlažna ostane. Ako zemljo že v jeseni preorješ, spraviš na vrh mnogo mrčesov, ki po zimi poginejo. Da ti pa bode moči zemljo dobro rahljati, moraš imeti za to sposobne pluge ali drevesa. Ni pa vsaktere oralo (plug) rije v zemljo; dobro oralo ima zemljo rahljati, drobiti in lepo popolnem jo obračati. Vprašam te: ali tvoje domače staro oralo to stori? Ne! saj s težo za jedno péd globoko zemljo reže in s težo nekoliko obrača, le na stran jo pritiska. — Dober je Cugmajer, ki ima tudi plužna kólca, kakoršnih si privajen. Ni drag, hitro se ti bode prikupil. Še boljše dela Hohenheimsko, tudi Vidačevo oralo, katero je posebno za težje zemlje prav dobro. Za kamenit svet pa je francosko oralo Grignovo izvrstno ter tudi jako čvrsto.

Glej, da seješ dobro seme o pravem času! V semenu tiči bodoča rastlina in hrana zánjo. Čim boljše, lepše in težje je seme, tem večjo kal (cimo) in tem več moke (živeža) za novo rastlino ima v sebi. Zatorej si odberi za setev najboljšega semena in ne delaj tako, kakor nekteri nevedni kmet, ki najboljši pridelek prodá, a najslabšega za seme pridrží. Seme ne sme biti prestaro, ker potem ne kali več; nad 2 leti staro žitno zrno se ne obnese posebno dobro, izjema je le pri lanenem semenu. Gleda naj se na čisto seme, da se z njim vred ne zaseje še plevela, kateri je tako silno plodovit. Iz jednega zrnca vzraste rastlina, katera dozorena ima na tisoče zrnec, ki se trosijo po zemlji in v njej poženo.

Tako na primer ima jedna sama makova glavica nad 50 tisoč zrn, kokolj 4000, i. t. d. Glej! iz jedne same rastline plevelne, katere ne izruješ pred zoritvijo, zaredi se potem toliko drugih mladih plevelnih rastlin. Seme naj je tudi do dobra zrelo in zdravo. — Zgodnje sejanje, bodi si ozimine ali jarega žita, je vedno boljše od poznega, ker žito potem gosteje raste. Pred mrazom občutljive rastline, turšica, prosó, fižol je pa boljše v najlepšem času sejati, n. pr. meseca maja.

Piše se nam:

Iz Novega mesta. — Bil sem zadnje dni v Šmihelu kjer sem ogledaval prelepo novo poslopje za šolske sestre, ki se ravnokar izdeluje. Zgradba je skozi in skozi delo domačih mojstrov. Mislim pa, da ne storim napačno, ako zlasti eno in sicer zidarsko stran omenim. Dovršil je visoko zidanje g. Jakob Hočevar po domače Blekar iz Zgorenje Hrušice pri Ljubljani tako, da se pač sme vsem priporočati za enaka dela — to pa še posebno zato, ker dela vse z domačimi zidarji in v ceni ne pretirava. Pa kaj hočem več govoriti? — delo naj mojstra hvali; zato povem le da je g. Hočevar na Dolenjskem zidal Markvartovo hišo v Mokronogu, zvonik na Mirni popravil, predelal farovž pri Sv. Križu, v Toplicah, v Boltovej vasi; popravil ali predelal cerkve v Štangi, na Prežganju, v Doberniču, pri sv. Lovrencu in v Košani na Notranjskem; napravil prekrasni novi farovž v Bledu, novo šolo pri Devici Mariji v Polju na Gorenjskem, mnogo zasebnih hiš itd.

Iz Trebnjega, 16. maja. — Neki pisavec iz Kranjske Gore na dolgo razklada svoje čudne misli. Pravi, da zakon ni samo za bogatina ampak tudi za reveže; nadalje, da ne verjame, da bi bli pozakonjeni dninarji, hlapci in dekle kmetu v škodo. Jaz pa rečem, če človek le kolikaj pomisli, ta more verjeti, zakaj neoženjeni dninar ni zadovoljen samo s 25 ali 30 soldi, ampak moraš mu dati še toliko zraven ali pa še več; krompirja, fižola, stopnje ali moke in Bog vedi kaj še; oženjeni hlapec zahteva ravno tako, kedar gre domu k ženi in kopici stradaljših otrok. Ti ljudje so pa tudi večinoma slabi za delo, ker so izstradani in zlečeni. Kakšni so pa otroci in žena! Raztrgani in slabo podučeni — najraje bi brez dela živeli, so postopaci, lenuhi in tatinski, ker tudi drugači živeti ne morejo. Vprašanje: ali je potrebno hlapcu oženiti se, ali potrebuje gospodinja? ali je potrebno dekli omožiti se, ali potrebuje gospodinja? gotovo ne. Taki zakoni se sklepajo večidel zato, ker so že poprej dolgo zvajeni: eni si hočejo prvo sramoto zakriti, eni pa že imajo pred

zakonom po eno ali dvoje otrok in potem se vzameta. No, ali je to lepi red kerščanskega življenja? gotovo ne. Ne rečem, da bi bilo zmeraj tako, ali skušinja kaže, da je večidel taka. Skušinja pa tudi priča neovrgljivo, da je tem več revščine v deželi, čim več izrase tistih gob — gostaških bajt ob cestah! Dol. kmet.

Iz Sodražice pri Ribnici. — Ako si kedaj bil v našem trgu in si hodil od tod čez Boncar v cirčniško dolino, gotovo si nisi več želel, še kedaj priti v te kraje. Groza sprehaja človeka, če mu je treba voziti se po naši slabi cesti. Ako je slabo vreme, tedaj je toliko blata na cesti, kakor na Hrovaškem na najslabestih ilovnatih cestah, takrat se voz kar sem in tje premetava; uboga uprežena živina pa neusmiljeno trpi. Če se vsako leto o veliki suši vendar le cesta osuši, tedaj je pa kar groza. Za to cesto žrtvuje dežela uže nekoliko let sem precejšnje svote; če sem prav podučen, dala je do sedaj uže nad 6000 gold. podpore, ribniški okrajni cestni odbor vsako leto večinoma vse svoje dohodke za njo potrosi, kar tudi okoli 2000 gold. na leto znese; mitnica, ki sicer ne nese dosti več, kakor kolikor mitničar plače dobiva, tudi nekoliko to podjetje podpira; pa vendar ves ta denar nima božjega blagoslova. To cesto hočejo na tak način v dober stan pripraviti, da jej dajejo za podlogo kameneni tlak. Pri tem delu morajo bližnje vasi zastonj tlako delati, pa se ipak nikjer ne vidi vspeh. Kedo je temu kriv?

Iz Dolenjevasi pri Ribnici 9. maja. — Danes poslovali so se od nas oč. gg. misijonarji, kateri so pri nas nad 8 dni sv. misijon imeli. Kako pobožno in krščansko naše ljudstvo živi, pokazalo se je te dni. Skoraj ne bode ga človeka v naši fari, kateri ne bi bil opravil sv. zakramenta pokore in sv. rešnjega telesa — tako se je vse vdeležilo. Iz vseh sosednih fará morali so priti č. gg. duhovni, da so spovedovali. Da si je naše ljudstvo pobožno, mirno živi, ter je prav pridno, vendar jim je v dušni in telesni blagor, ako se včasih sv. misijona vdeleži. Zato pak gré našemu priljubljenemu in občečisljanemu župniku gospodu J. Jakliču hvala vseh župljanov, da je povabil oč. gg. Lazariste. S tem je imel tudi on velike stroške in skrbi, ko je skrbel za naš blagor. Bog mu povrni!

Iz Okroga pri St. Rupertu. — Letošnja spomlad nam je bila veliko lepega pokazala; posebno v vinogradih se je tako lepo razvijalo, da smo se nadejali veliko vžitka za svoj trud. Ali velika škoda! Mraz nam je vničil vse v eni noči. Zvečer 7. t. m. je nekoliko dežja padlo, potem se ujasni, iz jasnega pritisne tak

mraz, da je postalo vse ledeno in zmrzjeno. Zatorej nam je pred dotrgano, kakor so vsa vinogradna dela dovršena. Bog nam daj v prihodnja leta dočakati kaj boljšega. Ako ne, se ne bomo mogli z vinogradi dolgo pečati. Ker po naši okolici je štiri leta tako toča poklepala, da še toliko nismo dobili, kolikor vinogradna dela stanejo. Dragi bralci „Dol. Nov.“. Lahko si mislite, da nam je mraz po gorah veliko škode naredil, ne samo zaradi tega, ker je grozdje pozeblo, tudi zato, ker se bode veliko trt posušilo, ostale bodo pa malo odrastle. Če pa grebenic ni, kaj bomo pa grobali. Na lazu, če trt ni, pa tudi v dobri letni nič ne izraste. Pri nas je pa s trtami v novič posajenimi pozno kaj. Med tem smo zvedeli nasvet, da naj oberemo od trt ozebljene mladike in očke, da potem hitrejše in lepše trte odganjati začno. Prosi se od vredništva odgovor, ako je kaj skušeno o tem. — Odgovor vredništva: Berite na drugi strani zadnjih Dol. Nov. spis: Kako ravnati s pozebljenimi trtami.

Iz Vinice pri Šmarjeti. — Le žalostno novico imam poročati. V 9. števil. „Dol. Nov.“ sem namreč rekel, da upamo, da bomo imeli letos dobro letino. Ali vsa ta naša nada, da bi letos kaj pridelali v vinogradih, nam je splavala po vodi. Bil je tak mraz, kakor bi bil sneg zapal. Kako žalostno je bilo, ko smo šli drugi dan gledat po vinogradih; bilo je kakor bi bil požgal! le redka prikazen je bila zelena mladika! Samo kjer smo zjutraj zgodaj kurili in koder se je ta dim valil, samo tam je še malo ostalo. Zato bi to tudi drugim kmetovalcem toplo priporočal. Gospodu Ogulinu smo hvaležni za poduk, kako s pozebljimi trtami ravnati. Kako neumno je, kar tudi jaz slišim nekatere, da ne bodo letos vinogradov obdelovali. Bral sem enkrat, da je neki kralj bil v boju popolnoma premagan, da je komaj sam živ ušel iz boja. Potem se je skrtil v neko zidovje, in se je začel kesati da se je v boj podal. Kar zagleda neko mravljo, ki je pšenično zrno nesla po zidu. Ko je prišla vrh zida, pa jej zrno doli pade. Ali mravlja se zopet povrne in gre ponj. Tako ponavlja devet in sedemdesetkrat, dokler ga ne prinese osemdesetič gori vrh zida. Iz te pravljice se učimo tudi mi! Ako nam je izpodletelo enkrat, moramo zato še delati, ne pa obupati. Saj hvala Bogu, po polju in na sadju ni poznati nobene škode, in ako nam je ljubi Bog v enem kraju odvzel, nam bo pa na drugem naše pridelke bolj blagoslovil. Zato ne smemo dela opustiti in godrnati čez božjo previdnost, ampak reči, kakor je rekel Job v stari zavezi: Gospod je dal, gospod je vzel, posvečeno bodi njegovo sveto ime. — K koncu še to omenim, da smo

imeli pri nas v Šmarjeti od 16. do 23. maja sv. misijon, in so imeli č. g. misijonarji Jezuiti kaj goreče pridige, prav primerne za sedanji čas. To se vidi, da imamo res gorečega dušnega pastirja, katerega ljubimo iz celega srca. Bog nam jih ohrani še mnogo let.

Dostavek vredništva. Po družih deželah sploh zažigajo zgodaj zjutraj reči, ki dajo veliko dima, kadar se razgrne pokončujoča slana. Delajte, delajte Dolenjci tudi vi tako in marsikaki grozd si boste obvarovali. Slana namreč ne škoduje, ako ne posveti solnce precej, ko izide. To pa zabrani dim.

Kostanjevica. — „Dolenjske Novice“ so prav storile, da so Dolenjce opomnile, kako naj že naprej skrbé za vspeh dolenjske gospodarske šole. Če gospodarji ne bi hoteli v šolo poslati svojih sinov, posebno tistih, ki so za gospodarstvo odločeni, tudi šola ne bi mogla koristiti tako, kakor je želeti. Mislim, da bi občine prav storile, ko bi iz občinskega zaklada podpirale kacega nadarjenega dečka, ki pa ne bi mogel na svoje stroške iti v šolo; ker ni upati, da bi se za siromašne učence napravilo toliko ustanov, kolikor je želeti, da bi imela gospodarska šola učencev. (Dobro! Ur.)

Pred vsem pa bi se morale občine zdramiti ter za ljudske šole malo bolj skrbeti, kakor tu in tam zdaj skrbijo, če hočejo, da bo gospodarska šola dobivala dobro pripravljene učence. Kako malo je pa mnogokrat ravno občinam mar za dobre šole, zraven tudi za zdravje otrok, ki morajo po tesnih in zaduhlih prostorih najlepši čas mladosti presedeti!

Iz Kočevja meseca maja. — Gotovo bode bralce „Dol. Novic“ zanimalo, da se je tukajšnja „premogovo skladišče“ in „glažuta“, posestvo gg. Rancingerjev, prodalo. Lansko leto se je sicer mnogo govorilo, da bode „Länderbank“ to kupila, vendar ni tako. „Trbovljska premogova družba“ kupila je to za 450.000 gold. Kakor izvemo, se ne bode več „steklo“ tukaj delalo, ampak ostala bode steklarna brez dela, dokler se tu sem železnica ne otvori. Trbovljska premogova družba kupila je menda zato to skladišče, ko jej bode drugje premog pošel, n. pr. v Trbovljah, da bode potem od tu svoje potrebe zajemala. Kako izvrstno kupčijo je sklenila, vé tisti, ki pozna krajevne razmere, ter vé, koliko je tu premoga. Da bi pa družba še več zaslužila in si še več dobička v žep utaknila, storila je to-le: Že mnogo let sem se govori, da je temu premogovemu skladišču jednaka zaloga premoga tudi v ribniški dolini pod Veliko goro. Tudi tam nahaja se najbržje veliko, če ne še večje skladišče premogovo. Vprašanje nastane le, je-li rabljivo, je-li premog tako dober, kakor

kočevski. Vse pravice, ko bi se kedaj i v ribniški dolini začel premog kopati, si je ta družba kupila. Tedaj eno premogovo skladišče kupila je za slepo ceno, drugo dobi pa zastonj. (Če si je kupila, kako je zastonj? Vredn.)

Iz Kamniškega okraja. — Velikonočno nedeljo zjutraj se je mnogo fantov iz več vasi fare st. Godhard na štajerski meji pri cerkvi pred procesijo med seboj sprlo, kedo bo pri procesiji bandero nosil. Iz zgolj sovražtva in jeze so zmagani drugi dan na praznik, ko so bili že pijani, napali nasprotnike pred neko krčmo blizo cerkve v St. Godhardu s kolmi in kamenjem. Dva fanta sta težko, trije fantje in ena ženska pa lahko telesno poškodovani, drugi vdeleženci pretepa je pa tudi vsaki več ali manj pobit in opraskan. Za to djanje se bodo morali zdaj pred sodnijo odgovarjati, eden je že odveden v zapor. — Čudna gorečnost do božje službe je to!

29. aprila t. l. je v Dolu (Lustthal) 3letni otrok pri necem mlinu v vodo pal in vtonil. Starši pazite na male otroke.

Domače vesti.

(Premembe pri čast. duhovščini.) Župnik in dekan v Leskovci je postal preč. g. dr. Jurij Sterbenec, župnik v Hrenovicah na Notranjskem in deželni poslanec za trebanjski okraj. Pri sv. Juriju pod Kumom je postal župnik preč. g. Vidergar; administrator pri sv. Duhu nad Krškem preč. gosp. Merjašič, kaplan v Boštajnu pa č. g. Prpar, od koder je šel č. g. Ažman začasno v pokoj.

(Posojilnica v Črnomlji), registrovana zadruga z neomejeno zavezo, dala je vpisati svojo novo načelnitvo: Ravnatelj Anton Jeršinovec, c. kr. šolski nadzornik in posestnik; Avgust Kunc, trgovec in posestnik in Fran Sušteršič, župan in poštar v Črnomlji.

(V Štangi) na dan sv. Antona P. t. j. 13. jun. prihaja iz Dolenjskega veliko ljudi, zato se s tem naznanja, da se bo shod sv. Antona obhajal binkoštno nedeljo. Navadne procesije od sosedov pridejo po prazniku prvi dan. — Mraz pri nas ni veliko škodoval. A dežja že težko čakamo. Sadja ne bo toliko, kakor smo mislili. Češplje se močno rožičijo. Jabelka pa odpadajo. Mrva je redka. Bo zopet za klajo hudo.

(Umrl) je 29. maja v Mirnipeči prečastiti g. Janez Skubic, umirovljeni župnik, 80 let star. Naj v miru počiva.

(Umrl) je preblag. gospod Adolf Jelovšek vitez Fichtenau, občeznani in spoštovani grajščak v Novomestu 23. maja. Mir mu bodi.

(Premembe pri uradnikih.) G. E. Dev, c. kr. okrajni sodnik v Črnomlji, imenovan je c. kr. deželnega svetovalca pri okrožni sodniji v Rudolfovem. G. Martinčič, c. kr. davk. pristav v Kostanjevici, je šel v Ljubljano, na njegovo mesto je prišel g. Fr. Auman iz Krškega. G. J. Bevc pride od deželne sodnije v Ljubljani za zemljiškega knjigovodja v Črnomelj.

(Nova tovarna.) V Litiji bodo v kratkem pričeli graditi predilnico in tkalnico. Podjetniki te tovarne so večinoma kapitalisti iz tujine.

(Občinske volitve.) V Toplicah je izvoljen za občinskega predstojnika g. Kulavice, ondotni zdravnik in najemnik kopeli. V Krškem se vrše te dni občinske volitve.

Razne vesti.

* (Zakaj se mačkam ušesa pristrižejo) „Chronik von Friedland“ z leta 1744 pripoveduje, da je nek grajščak ondi dal vsem svojim podložnim kmetom ukaz, da imajo vsem mačkam pristriči ušesa, da ne bodo hodile za kuretnino in divjačino ter tako škodo delale. Nek „star opazovalec živalij“ izraža se gledé na ta ukaz tako-le: „Še danes je v več krajih navada, da se mačkam ušesa pristrižejo, in sicer s tem namenom, da bi se raji hiše držale. Jaz sem se tej metodi dolgo posmehoval, a po večletnem opazovanji prepričal sem se, da je res nekaj na tem in da take mačke nikdar za dolgo ne zapuste domú. Razlagam pa si to takó. Znano je, da se mačke jako vode bojé. Ako se jim ušesa pristrižejo, pada jim rosa in dež v uho in to jim je tako neprijetno, da se kmalu vrnejo zopet pod streho.“

Loterijske srečke.

Gradec	15. maja	32	18	26	70	30
Trst	29. „	61	66	9	87	81
Trst	22. maja	1	14	66	72	39

Zahvala.

Za dobrohotno sočutje mej boleznijo in mnogobrojno vdeležitev o pogrebu gospoda

Adolfa Jelovškega vit. Fichtenau,

izrekamo vsem prijateljem, znancem in sorodnikom najtoplejšo zahvalo.

[47]

Ostali žalujoči.

V štacuno se sprejme
dekle lepega vedenja

ki zna pisati in računati. Imelo bi tudi lahke hišne opravila preskrbeti. Več o tem se izvé pri vredništvu

Ferdinand Haika, lekarna „pri Kroni“ v Novomestu

priporočuje p. t. mestnemu, in občinstvu iz okolice
sledede zdravstvene specialitete.

Anatherinova ustna voda dr. Poppova 1 gld. 40 kr.,
po dr. Poppu ponarejena 40 kr., zobni prah 20 kr.
Apnovit-železov sirup, lekarja Herbabnyja. Stekle-
nica 1 gld. 25 kr.
Cacao-štupa, firme Timeus in Jordan, zavoj 50 kr.
Eau de Cologne. Steklenica 50 kr.
Angleški čudotvorni balzam. Steklenica 10 kr., dva-
najst steklenic 1 gld.
Dalmatinski prah zoper mrčes, zavoj 10 kr., stekle-
nica 25 kr.
Glycerin najfinejši, steklenica 10 kr — Benzin 10 kr.
Opodeldok, proti trganji. Steklenica 10 kr.
Poudre de riz. V zavitkih po 10 kr., in v škatljicah
po 40 kr
Ribje olje, najbolje vrste Steklenica 1 gld.
Santoninske pastile. V škatljicah po 10 kr., 12 škat-
ljic 1 gld., 100 gramov 50 kr. 1 kilo 4 gld.
Seidlitzovi praški. Škatlja po 12 parov 80 kr.
Šumeči praški. (Brausepulver) Škatljica 12 parov 30 kr.
Dr. Gellis-ev jedilni prah. Škatlica 84 kr.
Kwizda-jev „Gichtfluid“ Steklenica 1 gld.
Kwizda-jev „Restituciojski fluid“ za konje. Steklenica
1 gld. 40 kr.
Marijaceleške želodčne kapljice. Stekl. 35, 20 in 10 kr.
Nestlejeva otročja redilna moka. Škatljica 90 kr.
Pagliano sirup. Steklenica 1 gld. 20 kr., — Pagliano
prah, škatljica 1 gld. 20 kr.
Palm-Expeller. Steklenica 40 kr.
Dr. Pfeffermanna nova zobna pasta. 1 gld. 25 kr.
Praško vseobčno domače mazilo. Škat. po 35 in 20 kr.
Pserhoferjeve c. kr. priv. kričisteče kroglice. Škat-
ljica 21 kr., šest škatljic 1 gld. 5 kr.
Rosov življenski balzam. Steklenica po 1 gl. in po 50 kr.
Seigelneve kroglice. Škatljica 50 kr.
Želodčna sol. Škatljica 75 kr. — Gastrophan. 70 kr.
Franzbrantwein, (žganje in sol) v steklenicah po 80
in 25 kr.
Carlsbadov „Sprudelsalz“. Steklenica 1 gld. 10 kr.
Tamarinden-pastile. Škatljica 75 kr., kos 8 kr.
Schaumanova sol za želodec, 75 kr.
Kapljice proti zobobolu, 10 kr.
Šmidov flajšter zoper kurja očesa. Škatljica 23 kr.
Bibergeist, 20 kr — Kropfgeist, 10 kr.
Theer-Seife in Glycerin Theerseife, po 35 kr.
Hoffmannsgeist in Melisengeist, po 10 kr.
Stupa za svinje, 30 kr. — Stupa za krave, da se
jim nekoliko zboljša, 35 kr.

≡ Dobiva se še velika vrsta drugih zdravil, ktere
niso tu našteje. Izvanredne zdravila naročujejo se
nemudno in najboljše vrste. ≡ [39—2]

Hiša v Rudolfovem števil. 177 se iz proste
roke prodaja. Natančneje se izve v hiši
števil. 124. [43—1]

➡ Zdatno pod fabriško ceno znižano ➡
posreduje pri naročilih za točno plačilo ali na obroke

„Zastop kmetijskih strojev
za slovenske pokrajine“ [51]

➡ pri A. Debevcu v Ljubljani. ➡
Milšerjeve ulice št. 3.

Od vsake kupčije za „Nar. dom“ primeren donos.

➡ Ceniki na zahtev brezplačno. ➡

V. H. ROHRMANN,

naslednik JOS. STRZELBE

v Ljubljani

kupuje v vsaki množini po najvišji ceni:
češminjevo lubje, norice (Belladonna),
jeternik (Leberkraut), sladke koreninice,
volovski jezik, šmarnice, kuhinjske kosti,
[25—6] i. t. d.

Na Dolenjskem prevzame

blago iz prijaznosti gospa

Marija Rohrmann

v Rudolfovem (Novem mestu),

kjer se tudi razno milo (žajfa) in sveče pri
enaki kvaliteti po ravno isti ceni dobé, kakor
kje drugod, ako se resnična cena pove.

1000 korenov hrastovega lesa

se vane prodaja iz proste roke in isto se posve pri g. Matiju
[48] Bukovico v Semiču h. št. 9.

Dobro posušene korenine od pravih
noric (volčjih jagod) ali bela-
done plača gospa

Marija Rohrmann

v Rudolfovem [50]

jedno kilo po 40 kr.

➡ Večje partije primerno dražji. ➡

♣ Štaccunska oprava ♣

in orodje zlatarja kakor tudi različna zlatnina in
srebrnina prodaja se takoj iz proste roke.

[49—1]

Franciška Rinki.

Za Binkošti, za prvo sv. obhajilo in za praznik
sv. Rešnjega Telesa priporočamo našo veliko zalogo

Molitvenikov

v slovenskem, nemškem i. t. d. jeziku. Vse priljubljene
knjige imamo v velikih izbirkih in raznovrstnih vezeh
v zalogi. Imenike pošljemo na zahtevanje brezplačno.

Katoliška Bukvarna v Ljubljani,

[46—1]

stolni trg št. 6.

➡ Dva konja ➡

s kočijo in različnimi družimi gospodarskimi vozovi
se takoj iz proste roke prodaja pri gospej

[44—1]

Rohrman-ovej v Novem mestu.